

Kanttekeningen vanuit een Vinex-praktijk

Reactie op 'Marginaal en missionair' - door Klaas-Willem de Jong

Ik ben blij dat ook iemand als ik gevraagd is een reactie te geven op het bewogen en tot beweging aanzettende boek van Wim Dekker, 'Marginaal en missionair'. Het lijkt me goed om te beginnen kort te markeren waar ik sta. Persoonlijk sta ik stevig in de gereformeerde traditie. Toen wij 30 jaar ons tentamen symboliek moesten doen, over de gereformeerde belijdenisgeschriften, ontdekten wij hoezeer ons geloven doordrenkt was met gereformeerde, calvinistische principes.

Ik denk dat dat besef hooguit nog latent afwezig is in mijn huidige gemeente, de vinexwijk Leidsche Rijn-Oost. De bewoners zijn veelal jong. Slechts 20 % van mijn gemeenteleden is ouder dan 65 jaar. Het ontbreekt aan sociale samenhang. Zelden hoor ik mensen terug verlangen naar de kerkelijke gemeente waar ze vandaan kwamen. Tegelijk hebben ook weinigen het idee hun leven lang in een vinexwijk te blijven wonen. Ik zou dit alles willen typeren met ontworteling, waarbij ik aantekenen dat dat voor de meeste bewoners zelf geen negatief begrip is. De kerkelijke presentie is marginaal. In een wijk met zo'n 24.000 bewoners zijn er drie kerkelijke gemeente die ter plaatse kerkdiensten houden: de Baptisten, een Pinkstergroepering en onze Protestantse wijkgemeente. Het aantal mensen dat lid is van een (dus niet alleen de onze) wijkgemeente zal zo'n 4% van de bevolking bedragen. We hebben het dan nog niet gehad over de mate van kerkelijke betrokkenheid... Als er op een doorsnee zondag zestig kerkgangers in onze Kerkboerderij 'De Hoef' zijn, dan mag ik tevreden zijn.

Genade en oordeel

Wim Dekker zet stevig in, als hij de crisis van kerk en geloof in historisch perspectief plaatst en karakteriseert als oordeel. Persoonlijk kan ik daarin meekomen, ook vanuit mijn eigen ervaring. Ik denk dan bijvoorbeeld aan een ontmoeting met iemand uit een vorige gemeente. Hij deed zo'n twaalf jaar geleden met overtuiging belijdenis. In Leidsche Rijn heeft hij geen aansluiting gezocht bij een kerk. Dat te horen was een pijnlijk moment. Het werk breekt je bij je handen af Als ik mijn gemeenteleden zou vragen, dan zouden zij de situatie vermoedelijk niet als oordeel van God typeren. Dat heeft ongetwijfeld ook iets te maken met verschil in modaliteit, maar het is meer dan dat. Zij zullen, onwtorteld als ze in verschillende opzichten zijn, het feit dat er een kerk is in Leidsche Rijn als de onze in de eerste plaats zien als een gave, als een prachtplek om geloof te oefenen. Wat theologischer gedeut: kerk zijn in Leidsche Rijn is in de eerste plaats genade. Israël is altijd een klein volk geweest levend in een grote wereld, ingeklemd tussen wereldmachten Egypte, Babylonië en Assyrië, later zelfs niet meer dan een provincie in het Romeinse Rijk. Dat God juist dit volk, deze mensen riep, dat was reden tot vreugde en dankbaarheid. In het licht van deze genade is er ook sprake van onvermogen, zonde, oordeel, van donkere schaduwen Deze (uit)verkiezing brengt ook verplichtingen met zich mee (tot een zegen zijn, Gen. 12: 2-slot). Anders gezegd: het is een hoge opdracht die slechts met vallen en opstaan kan worden uitgevoerd. Mijn inschatting is dat grote delen van het boek ook vanuit dit perspectief van de genade hun geldigheid blijven behouden. Wel zal de inzet doorgaans positiever zijn, ook waar het bijvoorbeeld missionair werk betreft.

De marginale positie van de kerk

In het hoofdstuk 5 noemt Dekker als goede Hervormde de kerk planting Gods. Het 'bewijs' voor dat gegeven lag in het feit dat de Hervormde kerk een volkskerk was. Ik heb de indruk dat Dekker aarzelt om het idee van de volkskerk los te laten. Ik heb er geen enkel bezwaar tegen de kerk planting Gods te blijven noemen, zeker als dat wat de kerkgrenzen betreft niet al te exclusief wordt uitgewerkt. Ik zie echter geen enkele reden dat dan te verbinden met de volkskerkgedachte. We moeten in alle eerlijkheid toegeven dat de volkskerk feitelijk niet meer bestaat. Kwalitatief niet in de zin dat slechts bepaalde, vooral 'modale' bevolkingsgroepen tot de kerk behoren.

Kwantitatief niet. Dat geldt in het bijzonder als we kijken naar de getallen in Leidsche Rijn. In tal van plaatsen is de situatie niet veel beter. Naar mijn indruk betekent een en ander een onderstreping van de basisidentiteit die Dekker schetst: niet het volk, maar het 'in Christus zijn'. Waar mensen elkaar in Hem ontmoeten, kan van een planting van Gods kerk gesproken worden.

Maar wat betekent dit in de toekomst voor de veelal kleine gemeenten (NB: vanuit missionair perspectief kies ik persoonlijk liever voor veel kleine gemeenten dan enkele grote). Terecht wijst Dekker op de noodzaak van de katholiciteit. Tegelijk denk ik dat ambt en kerkstructuur een nieuwe doordenking behoeven. Willen we terug naar de kern, dan zullen we ook organisatorisch van veel ballast af moeten.

Missionair

Toen Dekkers boek verscheen was ik druk bezig met het uitwerken van een nieuw initiatief in Leidsche Rijn: Ad Limitem, een activiteitenprogramma op het grensvlak van kerk, cultuur en samenleving. De omschrijving zegt het al: activiteiten op de grens. Er zullen avonden zijn, waarin het niet over Christus en zelfs niet over de kerk zal gaan. Dekkers concentratie op het 'in Christus zijn' heeft mij toen wel aan het denken gezet. Dat is ook een van de grote verdiensten van het boek. Ook voor mij ligt de kern van het kerk-zijn in deze identiteit. Het zal de kernactiviteiten moeten kleuren. Maar bij andere activiteiten zullen er gradaties moeten zijn, zoals ons Ad Limitem een typisch voorbeeld is van een activiteit op de grens. Op zich ben ik het eens met de stelling dat er een principiële kloof bestaat tussen geloof en niet-geloven. Maar dat wil voor mij niet zeggen dat ik zelf de wereld aan de overkant niet moet gaan verkennen en met andere mensen in gesprek moeten zien te komen. Tot dat gesprek zal het niet komen als ik niet bereid ben de ophaalbrug van mijn burcht neer te laten. Misschien moeten we dan uiteindelijk gezamenlijk vaststellen dat er een kloof is. Wie weet, gebeurt er dan door de kracht van Gods Geest meer

Los daarvan, heel praktisch en nuchter: veel mensen weten helemaal niet meer dat er een kerk is, wat mensen daar doen Laagdrempelige activiteiten kunnen daarvan een indruk geven, zodat mensen in ieder geval de weg weten te vinden. Maar, toegegeven, de weg daarna is lang.

Utrecht-Leidsche Rijn, 6 oktober 2011